

İSMAİL AYKANAT'IN YERYÜZÜNDE BIDATİM ADLI ŞİİR KİTABINA BİR BAKIŞ

Mustafa Nurullah CELEP

“Bıçkın romantizm” diyorum İsmail Aykanat'ın şiirine. *Okur Kitaplığı*'ndan Ekim 2017'de çıkan *Yeryüzünde Bidatim* adlı şiirler toplamında, bu tanıma uygun birçok şiirle karşılaşırız. *Yeryüzünde Bidatim*'de, bu bıçkın ve serseri romantizme koşut bir duyumsallıkla şekillenen belirgin bir biçimde Attila İlhan etkisi var. Attila İlhan'daki “uçurumun kenarındaki sevgiliye seslenen / söz söyleyen” özne imajı; Aykanat'ın şiirine İslami kelimeler, ifadeler, mısralar ve imgelerle yansıyor:

*sana göre değilmiş velayet yatağın değiştirilsin ırmaklar değin
ben sana göre değilim sevgilim çoğalt beni düşlerce
(Dağları yoran devrim gibi, s.15)*

Yeryüzünde Bidatim'de belirgin etkisi olan bir diğer şair de Cemal Süreya'dır. Yine Süreya'daki cinsellik motifli mısralar, İslami bir imgelem süzgecinden geçirilerek yansıtılır ve biraz daha yerli ve bu toprakların sesine, soluğuna, rengine boyanır:

*gözleriyle gülen kadın oysa kızlığın duruyor masamda
inceliğin
zilkade ayder bol köpüklü türk kahvesi nerde bırakır seni
içimdeki kış
üşüyorum nedense masaya bırakıyorsun duruşma
gülüşlerini*

Yeryüzünde Bidatim'de evet, Attila İlhan'vari bir duyuş ve imgelem evreninin yansıması olarak romantik şiir algısı duyulur, hissedilir derecededir. Ancak şiirler toplamının geneli itibarıyla bu romantik algının dozajının biraz fazla ağır bastığını, bunun da “üslupta bathos” diyebileceğimiz söyleyiş

biçiminin ve ses tonajının işlek akıntısında düşüklüklere neden olduğunu ifade etmek durumundayız.

“Üslupta bathos”, iki türlü gerçekleşiyor. T. Eagleton’a göre şiirin mısraları, normal işleyişinde biçimlenirken birden ve aniden şiirsel ses düşüyor ve mısraların arasında “üslup düşüklüğünden” dolayı şiire özgü prizmadan geçmeyen, normal / sıradan mısralar şiirselin yüklü duygusallığını aksatacak bir biçimde genel akışı / akışkanlığı aksatabiliyor. Bu; örneğin ilk mısra ile belli / belirgin bir yoğunlukla taşınan mısranın ardından gelen düşük tonajlı mısralarda olduğu üzere, bir yoğunlukla bir girişim olarak başlayan mısranın ardından gelen (bu, günlük konuşma biçiminde şiirsellik katına yükselmemiş, şiire özgü prizmadan geçmeden şiirin bütününde yer alan mısralarda oluyor) bir yalın ve günlük konuşma formunun şiire aynen aktarılması, imgesel / estetik bir değişime / dönüşüme tabi tutulmaması şeklinde oluyor.

Misal vermek gerekirse şiirde geçen “bu musun zavallılık neyle yamadın ayıpları / tesettürlüsün bir de” mısrası (ki bizim bazen kızarak ifade ettiğimiz sıradan günlük konuşma biçimidir bu) ardından gelen “fethipaşa ağlıyor gülüyorsun tenhalık sustur Allah’ım / şu serseri romantizmi” mısraları da bizim yukarıda ifade ettiğimiz “dozunda / kıvamında olmayan” bir romantizme ek olarak “üslupta bathos” a örnek gösterebileceğimiz şiirin bünyesinde yer alabiliyor.

Bu örnekler çoğaltılabilir elbette.

Örneğin “Ya Tahammül Ya Sefer” şiirinin ikinci mısrasının ilk öbeği, şiirde “güzel bir buluş” a örneklik teşkil edebiliyorken ikinci öbek, son derece sıradan bir söyleyiş olarak göze çarpıyor. Misal:

“ansızın telefonda ölü bir diriliş nedir bu Allah aşkına seviyorum işte”

Daha somut bir örnek de “Bir Şehirden Gidememek” şiirinden. Şiirin üçüncü mısrası son derece güzel, etkili ve özgün bir mısra iken sonrasında gelen mısra “üslupta bir düşüklüğe” neden oluyor:

*seni sevdim seni öldüm karardı dünya
ne çok isterdim şiirimi sana satmamı*

İsmail Aykanat’ın şiiri; okuruyla değil, sevgiliyle iletişim kurmayı ön-
celeyen bir tavrın verimidir yani okuruyla “doğrudan ifade” biçiminde en
direkt iletişim kurmayı öncellemediği için gerçekten / gerçeklerden / gerçek-
likten yana değilse de düşten, düşlemden, hayalden yana çalışan bir şiirdir.
Oysa bize göre şairin “hayal” karşısındaki tutumu, teslimiyetçi olmamalıdır.
Aykanat; şiirde hayal kurmayı esas aldığı için şiiri; geniş, sınırları belirsiz,

ucu bucağı olmayan, zaman ve mekân kayıtlarından bağımsız bir ortamda deviniyor. Aykanat; şiirde hayale, düşe, düşleme ağırlık verdiği için bu da eserine “abartılı romantizm” olarak yansıyor. Oysa Aykanat, hayal kurmak yerine “şiirde gerçeği” esas alırsa bu durum şiirinde güçlü öznelerin varlığına, var oluşuna ve konuşmalarına onu şahit kılacaktır.

İsmail Aykanat'ın şiirlerindeki özne, güçsüz ve zayıf bir öznedir. Bu durum onu abartılı ve yoğun bir romantik şiirin bulanık ve belirsiz evrenine sürüklediği gibi, konuşmak yerine hayalciliği öncelikli kıldığı için okuruyla doğrudan iletişim kurma noktasında şairi sıkıntıya uğratmaktadır.

Bu ise şiirsel sözü, şiirsel gerçeği gizlemekten mütevellit onun şiirine “belirsizlik” olarak yansımaktadır. Belirsizliğin, hayalciliğin, abartılı romantizmin, iletişimsizliğin temel sebebi; şiirden hareketi ve konuşmayı dışlamak, şiirde somut gerçeği esas almamaktan kaynaklı soyutluktur. Bu ise Aykanat'ın şiirlerindeki lirik ve romantik özneyi edilgin kıldığı gibi, hayat ve insan karşısındaki atılım gücünden de mahrum bırakmaktadır. Aykanat'taki üslup düşüklüğünün nedenlerini de buralarda aramak gerekir derim çünkü şiirde hayal unsuru, sözü belirsiz kıldığı üzere özneyi de zayıflatmaktadır. Bu ise şiirin “taze söz” olma özelliğine negatif bir durum/hâl olarak yansımaktadır.

Şair-Eleştirmen Osman Özbahçe'nin bu bahiste söze konu ettiğimiz “şiirde hayal” unsuruna dair sözleri son derece önem arz etmektedir:

“Hayal unsurunun şaire verdiği en büyük zarar onu hakikate atılım gücünden yoksun bırakmasıdır. Şiirin uyuşturucu maddesidir hayal. Konuşmak kavrayışı, anlamayı, bilinci, istikameti gerektirir. Bu bizi yaşanan hayata yerleştirir. Hayalse bizi yaşanan hayattan, yaşayan insandan koparır. Şiirin merkezine, konuşmak yerine hayal kurmayı yerleştiren şair karşılıksız kalmaya mahkûmdur. Çünkü yaptığı iş en nihayeti karşılıksız bir iştir. İyi şiir yazmak, bir şiir kurmak derindeki her şair ne yapıp edip hayata hayal arasındaki mesafeyi kısaltmalıdır.” (s. 32)

Yeryüzünde Bidatim'de geçen “güçsüz özneli” mısralara birçok örnek verilebilir. Ben buraya bir kısmını alıyorum:

*aldandım ve yorulduum hep aynı acıya sevda duymaktan sakın aldırma
hep başka türlü olmak isterdim. beni bu halimle sevmezsin de
sevmeni isterdim beni ben yapan ölü yanlarımı biz çok çoğalmışız
ne çektinse çektin benden elimle biçtiklerimle sayrı kılmış sular beni
talan edilmiş kalple yürüdüm parmağımdaki yüzüğe ters düştüm
ne yaptımca durulmadım kaynayan bir şiirim ben aramızda bendiyeler*
(*Yeryüzünde Bidatim*, s. 37)

*bir daha gelmem sana unuttum benim olmalarını
artık boğum boğum çıkıyor sözcükler ümitlerim
şimdi uzaklardayım yanımda sevinçlerin kıskanmaların
ne kadar benden uzak dudağındaki uçuk
sanma ki hacettepe'ye çıkar ankara'nın yolları*

(“Artık Boğum Boğum Çıkıyor Sözcükler”, s. 24)

Eğri oturup doğru konuşmak gerekirse İsmail Aykanat'ın bundan kelli duygularıyla arasına mesafe koymasını ifade etmeliyim. Duygularına abanarak patetik bir şiiri kollamak yerine “şiirde dramatik ironi” diyebileceğimiz bir yazınsal tutumu önceleyerek yoğun ve derin duygusallığıyla arasındaki mesafeyi uzatmalı; somut ifadeye ve doğrudan söyleyişe öncelik tanıyarak *gerçek*'in esas alındığı, imgeden ve abartılı romantik bir algıdan mümkün olduğunca arındırılmış yalın/sade bir duyarlıkla kotarılmış bir şiirin imkânlarını da araştırmalı derim. *Yeryüzünde Bidatim* adlı şiirler toplamında; işte bu anlayış çerçevesinde kaleme alınan “Şairin Aşk” isimli şiiri, çoğu beğenilerime de hitap eden özelliğiyle hassaten çok sevdim. Bu şiirde şairin gerçeği yalın bir biçimde kavrayışı, mısraların şekillenişine yine doğallık olarak yansıyor. Aynı zamanda bu şiirde, şairin şiirler boyunca “seven şair” karakterine uyan, abartıya kaçmamış, büyülü bir şiirsellik buldum. Şair duygulanımcı tabiatına aşırı yaslanmadığı gibi, doğal bir şiir zemininde biçimlenen bir ince/zarifane duyarlığın da karanlık/karamsar bir romantik atmosferden uzak “ışıklı bir sesine” ve letafetine tanıklık ettim. Şiir, ince elenmiş bir ressam darbeleriyle zaten ilk iki mısrasıyla bizi kendine bağlıyor:

*toprak öperse bir şairi
en çok seven o olur* (s. 60)

Devam eden bir doğallıkta akıcı mısralarla biçimlenen şiir, şu şekilde sonlanıyor:

şair bütünleşse toprak olup
güzelleşse sancularından
bir ırmak çağlar çağlar içinde
tersine akan bir ırmak olur çöl
gider gider de akşamıma
ölür ceylan sesinden atar beni
seven hep sevendir şair (s. 60)

Seven, hep seven bir şairdir İsmail Aykanat. Belki bundan sebep, öfkesi de aşırılıkları da hep şaircedir ama Türkiye'de/Türkiye şartlarında şiirler kaleme alan bir şair yüreğinden, bizi gerçekliğin çetin ikliminde nefes aldirmaya, gerçekle yüzleştirmeye, gerçeğe/gerçekliğe tanıklık etmeye, "gerçekli" şiirler yazıp sorgulatarak eleştirel dikkatiyle bizi, varoluşumuzu donanımlı kılmaya hakkımız olmalı diyorum.

Belki yer yerinden oynamaz ama...

"Yalnızlık bir şiir gibi açar göğsümüzde..."

Yalnızlık...

Türkiye'nin yalnızlığı yani.

Kaynaklar

EAGLETON, Terry, *Şiir Nasıl Okunur*, çev. Kaya GENÇ, agora kitaplığı, Ekim 2011, İst.

ÖZBAHÇE, Osman, *Sağlam Şiir-Günümüz Şiiri Üzerine Yazılar*, Ebabil Yayıncılık, 1. bsk., Ankara 2016.